

Tuoksupielikit

299

Tuoksupielikit ovat voimakkaan hyvätuoksuisia pelargoneja, joilla on usein erikoisen ja mielenkiintoisen muotoiset ja väriset lehdet. Niitä voi käyttää ruuanlaitossa.

Pelargonium odoratissimum eli omenapielikki, on omenan tai mintun tuoksuinen, pienikasvuinen tuoksupelargoni. Sillä on pienet, melko pyöreät ja vaaleahkot, kevään vihreät lehdet ja valkoiset kukat. Sen versot painuvat alaspäin.

Pelargonium radens on sitruunan tuoksuinen tuoksupelargoni. Sitä on kutsuttu myös terveyskukaksi, lääkepelargoniksi, ranjooniksi, oranjeksi ja tohtori Westerlundin kukaksi. Sitä käytettiin hampaiden-, pää- ja korvasärkyjen hoitoon. Tohtori Westerlundin kukaksi kutsutaan myös lääkitäkäytössä ollutta, *p. radens*'ia muistuttavaa palsamipelargonia, *Pelargonium x graveolens*'ia. Siinä on kuitenkin radensista poikkeava, ruusuinen tuoksu. Tuoksupelargoneja on mm. ruusun, sitruksen, hasselpähkinän, muskotin, omenan, mintun ja eukalyptuksen tuoksuisia.

Tuoksupelargonit kasvavat luonnonvaraisina Etelä-Afrikassa, missä ne kasvavat isoiksikin pensaiksi. Eri lajien välillä vaihtelevat tuoksu, kasvutapa, lehtien ja kukkien muoto sekä väri. Ne tuotiin Eurooppaan 1600-luvulla. Tuoksupielikit rantautuivat Suomeen mahdollisesti ruotsalaisen kasvitieteilijän Carl Linnén tuomana tai Venäjältä. Ne yleistyivät Suomessa 1800-luvun alkupuolella. Kupittaaan puutarhalla Turussa oli myynnissä 1840-luvulla ainakin omenapelargonia (*P. odoratissimum*), palsamipelargonia (*P. roseum* syn. *P. x graveolens*), ruusupelargonia (*P. capitatum*) ja

Tuoksupielikit

298

mausteisen tuoksuista lajiketta *P. terebinthinaceum* / *terebinthinaceum* syn. *P. graveolens* ja/tai *P. panduriforme*.

Luonnonvaraisista lajeista on jalostettu myös uusia risteytyksiä, joilla on tuoksun lisäksi runsaampi kukinto.

HOITO:

Tuoksupielikit tarvitsevat runsaasti valoa ja jotkut lajit myös ison tilan. Tuoksupielikit ovat sisäkasveja, mutta kesällä ruukut voi viedä ulos tai istuttaa pystykasvuiset kasvit ravinteikkaaseen ja läpäisevään maahan. Omenapielikki on tuoksupielikeistä herkin hallalle, mutta muuten ne ovat melko kestäviä, varsinkin karvapintaiset lajikkeet.

Kastelu: Multa saa kuivua pinnalta pari senttiä. Lannoituskastelu kerran parissa viikossa.

Talvetus: sisällä valoisassa ja viileässä. Talvettaminen viileässä saa kasvit kukkimaan keväällä.

Lisäys: Leikkaa latvoista 5-10cm pistokkaat, joihin jätetään pari–kolme kasvulehteä. Anna leikkauspinnan kuivahtaa ja työnnä kosteaan multa. Kelmu ruukun päällä estää haihtumista, mutta ole tarkkana ettei kasvi mätäne. Laita ruukku valoisaan – muttei paahtavaan – paikkaan ja huolehdi kosteudesta. Älä kuitenkaan suihkuta nukkapintai-

Tuoksupielikit

298

sia lehtiä. Juuret ilmestyvät parissa kolmessa viikossa. Juurrutus onnistuu parhaiten keväällä ja loppukesällä. Isot kasvit kannattaa leikata keväällä, se saa ne kasvamaan tuuheammiksi. Syksyllä juurrutetut pistokkaat talvehtivat helpommin kuin isot kasvit. Siemenestä kasvatettu pelargonia ei ole ihan samanlainen kuin sen emokasvi.

KÄYTTÖ:

Englannissa viktoriaanisella ajalla lehtiä käytettiin kylpyvedessä sekä maustamaan teetä, kakkuja, hilloja, leivoksia, vanukkaita ja viinejä. 1800-luvulla tuoksupielikeistä tehtyä öljyä alettiin käyttää hajuvesiin ruusuöljyn sijaan. Geraniumöljy, jota uutetaan palsamipelargoniasta, käytetään edelleen aromaterapiassa ja sillä sanotaan olevan monia hyvää tekeviä vaikutuksia, kuten mielialan nouseminen, masentuneisuuden väheneminen, hormonitoiminnan ja tunteiden tasapainottuminen sekä jännityksien ja stressin lievittyminen. Lisäksi geraniumöljy on antiseptistä, joten sitä käytetään haavojen, sienien, aknen ja ihon hoitoon. Lehtiä ja kukkia voi käyttää myös kattauksien koristeluun ja tuoksusokerin valmistamiseen. Tuoksupielikkejä käytettiin 1800-luvulla myös huoneilman raikastamiseen kodeissa ja sairaaloissa. Istutuksien ohi kulkiessa niitä oli tapana ravistaa, jotta saatiin tuoksutella lehtien virkistäviä tuoksuja. Myös hyttysiä voi karkoittaa tuoksupelargonien avulla.

Tuoksupielikit

298

LÄHTEET:

Holm, Christa 1998. Kiehtovat pelargonit. WSOY, Helsinki.

Kinnanen, Hilma 1996. Ravista kukkaa, pastori tulee, Kotiliesi, (moodle)

Kodin pellervo: <https://kodinpellervo.fi/kodin-pellervossa/2014/06/19/tuoksulehtiset-tuttavat/>

Paalo, Anne 2009. Kukkaruokaa. Multikustannus oy, Helsinki.

Rosén, Susanna ja Rasehorn, Eivor 2007. Ihanat pelargonit. Otava, Helsinki.

Lajinimistä: <http://pza.sanbi.org/pelargonium-panduriforme> ja <http://www.pelargonium.si/pelargonium.html>

Eteerisistä öljyistä: <https://www.feeling.fi/> ja <https://www.luontoemo.fi/41>

**TURUN
YLIOPISTO**